

ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД

РАЗПОРЕЖДАНЕ

гр. София, 3 юни 2024 г.

С определение № 2078 от 25.04.2024 г. по ч.гр.д. № 168/2024 г. състав на IV гражданско отделение на ВКС е приел, че са налице предпоставките на чл. 292 ГПК и е предложил на Общото събрание на Гражданската и Търговската колегии на Върховния касационен съд да постанови тълкувателно решение по следния правен въпрос: **„Какви са правомощията на съда при противоречиво упражняване на процесуални права от двама управители на търговско дружество, действащи „заедно и поотделно“, и при заявени едновременно по делото противоречиви изявления от името на представляваното от тях дружество?“**

Наличието на предпоставките по чл. 292 ГПК за постановяване на тълкувателно решение е обоснована от касационния състав с констатираната в определението противоречива практика по поставения въпрос, обективизирана в постановени определения на състави от Търговската колегия на ВКС.

В определение № 110/16.03.2022 г. по ч.т.д. № 2581/2021г. на ВКС, I т.о., както и в определение № 284/22.06.2018 г. по ч.т.д. № 1602/2018 г. на ВКС, I т.о., е прието, че за да се счете десезиран, съдът следва да е убеден във валидността на изявлението за отказ, както и в неговата непоколебимост. При противоречиво упражнявани процесуални права от две лица, явяващи се законни представители на едно търговско дружество, при заявено в исковата молба наличие на противоречиви интереси на едното от тях с тези на дружеството, валидността на отказа е необходимо да бъде преценявана с оглед интереса на дружеството и разписаното в чл. 2 и чл. 3 ГПК. С оглед на това е направен извод, че щом като съдът е сезиран с редовна искова молба в защита интереса на търговско дружеството от единия от законните представители, той дължи произнасяне по нея, игнорирайки заявления впоследствие отказ от другия законен представител на същото дружество. Прието е, че този отказ следва да се схваща като израз на недобросъвестно упражнено право.

Обратно, в определение № 254/28.03.2014 г. по ч.т.д. № 756/2014 г. на ВКС, I т.о., е прието, че независимо дали страната – юридическо лице се представлява от един или няколко законни представители поотделно, при десезиране на съда, каквото процесуално действие е отказът от частна жалба, съдът не извършва преценка дали отказът е в интерес на юридическото лице. В правомощията на съда е единствено осъществяването на проверка за наличие на надлежна представителна власт на лицето, направило от името на страната волеизявление за десезиране. При повече от един законни представители,

действащи поотделно, всеки един от тях разполага с процесуална представителна власт по отношение на търговското дружество и следователно може да извърши от името на страната валидно оттегляне/отказ от процесуални действия с последици за нея, на основание чл. 30, ал. 1 ГПК вр. чл. 141, ал. 2 ТЗ. Посочено е, че ако законният представител води процеса във вреда на представляваното от него дружество с ограничена отговорност, независимо дали то се представлява от един или повече управители, последицата е възникване на правото на търговското дружество да ангажира отговорността на този управител по чл.145 ТЗ за причинените на търговеца вреди. В този смисъл са и постановените определения № 321/18.07.2016 г. по ч.т.д. № 1527/2016 г. на ВКС, I т.о., и определение № 395/17.04.2017 г. по ч.т.д. №102/2017г. на ВКС, II т.о.

В заключение касационният състав е формирал извода, че противоречивото разрешаване в практиката на ВКС на поставения правен въпрос е основание по чл. 292 ГПК да се предложи на Общото събрание на Гражданската колегия и Търговската колегия на ВКС да постанови тълкувателно решение по него.

Постъпило е предложение с вх. № А-187 от 30.05.2024 г. от ръководителя на Търговската колегия на основание по чл. 5 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от ОСГК, ОСТК и ОСГТК на ВКС, приети с решение на Пленума на ВКС от 15.11.2022 г., председателят на ВКС да направи искане до ОСГТК за приемане на тълкувателното решение и по следния въпрос, по който е констатирана противоречива практика на ВКС, а именно: **„Какви са правомощията на съда, когато в учредителния акт е предвидено, че двамата управители представляват дружеството само „заедно“ и единият управител предприеме правни действия от името на дружеството срещу трето лице с твърдение за защита на значим интерес на дружеството, а другият управител не дава съгласие за тях?“**

В предложението е акцентирано, че противоречивата практика по посочения по-горе въпрос е обективизирана в определения, постановени от състави на Търговската колегия на ВКС. Въпросът е функционално свързан с поставения по чл. 292 ГПК въпрос в определение № 2078 от 25.04.2024 г. по ч.гр.д. № 168/2024 г. на IV г.о. на ВКС, доколкото касае осъществяването на представителството на търговско дружество, когато същото се представлява от повече от един управител.

Според едно от вижданията, застъпено в определение № 1/02.01.2024 г. по т.д. № 522/2023 г. на ВКС, I т.о., определение № 291/09.02.2024 г. по т.д. № 567/2023 г. на ВКС, II т.о., определение № 355/16.02.2024 г. по т.д. № 565/2023 г. на ВКС, I т.о., и определение № 462/28.02.2024 г. по т.д. № 2664/2022 г. на ВКС, II т.о., при вписано в ТРРЮЛНЦ съвместно представителство на повече от един управител на търговско дружество е недопустимо то да бъде процесуално представлявано от адвокат, който е упълномощен да представлява търговеца само от единия от управителите, а още по-малко от един от съдружниците. Такова представителство би било допустимо единствено в хипотеза, в която другият управител е насрещна по делото страна, но не и в случая, когато с исковата молба са предявени от името на дружеството искиове срещу трето лице – търговец. Посочено е, че правилата относно учредяване на представителната власт за дружество с

ограничена отговорност по чл. 30, ал. 1 ГПК във връзка с чл. 141, ал. 2 и ал. 6 ТЗ са императивни. Признаването на самостоятелно процесуално представителство на един от управителите при предвидено с учредителния акт съвместно представителство на няколко управители би означавало да се признае право на такива управители не само да предявяват искове срещу трети лица, но и да обжалват съдебни решения по реда на инстанционния контрол, с което ще се дерогират правилата за процесуална легитимация и императивните разпоредби за представителството, уредени в ГПК. В определение № 462/28.02.2024 г. по т.д. № 2664/2022 г. са изложени съображения, че практиката на Европейския съд по правата на човека във връзка с правото на лице, което твърди, че е „жертва“, да сезира съда с жалба по Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи не дерогират националните правила за представителство на търговските дружества, както и императивните норми, уреждащи легитимацията на страните в производствата пред съдилищата на държавите по Конвенцията. Аргументирано е виждането за недопустимост да бъде назначен особен представител на дружеството поради липсата на предвидените в чл. 29, ал. 4 ГПК предпоставки за това.

Според друго становище, застъпено в определение № 485/29.02.2024 г. по ч.т.д. № 1396/2023 г. на ВКС, I т.о., и определение № 647/18.03.2024 г. по ч.т.д. № 168/2024 г. на ВКС, I т.о., при наличие на „изключителни обстоятелства“ е допустимо единият от управителите при предвидено в учредителния акт съвместно представителство да представлява дружеството в производството срещу трето лице. Посочено е, че при наличие на важни и убедителни причини, доказващи, че е практически или ефективно невъзможно дружеството да се защити съобразно наложените се в практиката на ЕСПЧ принципи, националният съд следва да установи дали са налице процесуални гаранции за осъществяване на безспорно допустима материалноправна защита на интересите на дружеството. Приема се, че такава гаранция е изводима от разпоредбата на чл. 137, ал. 1, т. 8 ТЗ, която следва да се приложи аналогично, защото ответник не е пряко управителят, а трето лице. Обоснован е изводът, че при съвпадащи интереси на недаващия съгласие управител и на ответника, резултат от предходно осъществено поведение на този управител в противоречие със задълженията му за лоялност към дружеството, представителството на защитаващия дружеството управител е на различно основание от това по чл. 141, ал. 2, пр. 1 ТЗ – не като органен представител според учредителния акт, а като представител *ad hoc*.

В трета група определения – определение № 58/11.01.2024 г. по т.д. № 518/2023 г. на ВКС, II т.о., определение № 378/19.02.2024 г. по т.д. № 28/2024 г. на ВКС, II т.о., и определение № 762/27.03.2024 г. по т.д. № 523/2024 г. на ВКС, II т.о. – се посочва, че за защита на интересите на дружеството при противоречие между двамата управители, представляващи дружеството заедно, е недопустимо единият управител сам да представлява дружеството по иск срещу трето лице. Същевременно обаче се приема, че правото на иск за защита на интересите на дружеството от страна на единия управител следва от основния принцип, провъзгласен в чл. 6 и чл. 13 ЕКПЧ и чл. 51, ал. 1 от Хартата за основните права на Европейския съюз за ефективен достъп до правосъдие и ефективна

съдебна защита. Посочено е, че процесуалните правила относно съдебните производства, предназначени да гарантират защитата на правата, които страните в процеса черпят от правото на ЕС, не трябва да правят практически невъзможно или изключително трудно тяхното упражняване. Застъпва се виждането, че е налице национална правна норма, която представлява ефективно средство за защита на търговското дружество, а именно нормата на чл. 29, ал. 4 ГПК. Акцентирано е върху практиката на ВКС по приложение на чл. 29, ал. 4 ГПК, предвиждаща, че при противоречие между интересите на представляван и представител съдът назначава особен представител и определя дали разноските следва да се поемат от представлявания или от представителя. Излагат се доводи, че доколкото законодателят не е предвидил правна норма за защита на правата на ищец – търговско дружество в случай на противоречие между двамата управители, когато представителството е само съвместно, нормата на чл. 29, ал. 4 ГПК следва да се приложи и спрямо ищец – търговско дружество, спрямо което не може да се осъществи надлежно представителство. Аргумент за назначаване в този случай на особен представител се черпи и от аналогията на чл. 29, ал. 2 ГПК, уреждаща липсата на дееспособност и липса на законна представителна власт и попечител на лице, спрямо което трябва да се извършат нетърпящи отлагане процесуални действия.

Тъй като се констатира взаимосвързаност между въпроса, поставен по реда на чл. 292 ГПК в определение № 2078 от 25.04.2024 г. по ч.гр.д. № 168/2024 г. на IV г.о. на ВКС, и въпроса, формулиран в предложението на ръководителя на ТК, намирам, че са налице условията по чл. 5 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от ОСГК, ОСТК и ОСГТК на ВКС да бъде поискано от Общото събрание на Гражданската и Търговската колегии на Върховния касационен съд да приеме тълкувателното решение, обхващащо и двата спорни въпроса.

Предвид изложеното и на основание чл. 128, ал. 1 ЗСВ вр. чл. 4.1 вр. чл. 3, и чл. 5 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от Общото събрание на Гражданската колегия, Общото събрание на Търговската колегия и Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия на Върховния касационен съд

Р А З П О Р Е Ж Д А М:

I. Да се образува тълкувателно дело № 1/2024 г. по описа на ВКС – Гражданска и Търговска колегии, за приемане на тълкувателно решение по следните въпроси:

1. „Какви са правомощията на съда при противоречиво упражняване на процесуални права от двама управители на търговско дружество, действащи „заедно и поотделно“, и при заявени едновременно по делото противоречиви изявления от името на представляваното от тях дружество?“ и

2. „Какви са правомощията на съда, когато в учредителния акт е предвидено, че двамата управители представляват дружеството само „заедно“ и единият управител предприеме правни действия от името на дружеството срещу трето лице

с твърдение за защита на значим интерес на дружеството, а другият управител не дава съгласие за тях?“

II. На основание чл. 6 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от Общото събрание на Гражданската колегия, Общото събрание на Търговската колегия и Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия на Върховния касационен съд определям комисия за изготвяне на проект за тълкувателно решение в състав: **докладчик – съдия Людмила Цолова (ТК), членове на комисията: съдия Филип Владимиров (ГК) и съдия Галина Иванова (ТК).**

III. Делото да се докладва на посочената комисия за произнасяне по чл. 7.1 от Правилата за приемане на тълкувателни решения от Общото събрание на Гражданската колегия, Общото събрание на Търговската колегия и Общото събрание на Гражданската и Търговската колегия на Върховния касационен съд.

IV. Настоящото разпореждане да се публикува на вътрешния и външния сайт на ВКС – секция „Тълкувателни дела“, заедно с определение № 2078 от 25.04.2024 г. по ч.гр.д. № 168/2024 г. на IV г.о. на ВКС и предложение вх. № А-187 от 30.05.2024 г. на ръководителя на Търговската колегия на ВКС.

**ГАЛИНА ЗАХАРОВА –
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД**